

L'atac d'un esqual a un banyista en una platja de València provoca psicosi

Taurons al costat de casa

Les profunditats de la Mediterrània són riques en espècies animals que la majoria dels habitants de terra ferma creuen patrimoni dels grans oceans i dels reportatges del *National Geographic*. Entre elles, els taurons, els peixos amb més mala fama de la mar.

La Mediterrània ha estat considerada sempre pels qui utilitzen la mar per inspirar nostàlgies i salar vides urbanes, com una bassa d'oli que banya fa milers d'anys ribes plenes de cultura i tradicions heroïques. Fer immersió en el *mare nostrum* és com ficar-se en una piscina on el peixos més grossos serien els dofins de llunyania. Al nostre país, el gran desconeixement que tenim de la fauna dels intestins marins ens fa pensar que els taurons només són espècimens dels oceans i del malson. A més a més, pel·lícules, novel·les i històries velles del Carib han transformat al tauró en un *psychokiller* marí, un astut assassí en sèrie que talla la superfície de les aigües amb una aleta d'argent, símbol de terror. Tot açò ha convertit en matèria morbosa l'apropament i atac a un banyista valencià per part d'un possible esqual. A València ja hi ha qui parla, recordant l'escorpi escapat d'un malabarista a la platja del Puig, que va protagonitzar força pàgines de la premsa local, de "l'estiu dels monstres". Una nova mostra de desbordament de la percepció de la *vox populi*.

L'ATAc L'ENDEMÀ

Jordi Durich és un metge jubilat de 69 anys. Expert nedador i necessitat de les carícies quasi diàries de les sirenes per a viure amb delit, el dia 6 de setembre es ficava mar endins quan el vespre ja era a prop. "Quan arribí a 300 metres, aproximadament, de la costa, vaig decidir de parar, perquè les ones colpejaven fort. Aleshores, sentí que topava amb algun objecte. Viu una ombra grossa i allargada que em pegà un fort mos a la cuixa. M'arrencà carn i la ferida era profunda. Com que el peix no em soltava, comencí a clavar-li potades, l'una darrere l'altra. L'ombra amb forma de tauró deixà de mossegar-me la cuixa i quedà parat, desconcertat. Potser perquè no està acostumat que les seues

Jordi Durich es recupera lentament de la mossegada d'un suposat tauró. RAFA GIL

preses es rebel·len. Llavors, decidí de clavar-me dentades als peus, m'agarrà els dits del peu esquerre i me'n deixà sense. El dolor fou agut, tot i que dintre la mar el patiment físic queda esmorteït. Em quedí quiet i el peix, al cap de poc, féu mitja volta i se'n anà".

Durich tornà cap a la riba, aplicant-se solucions d'urgència per tallar el reguerol de sang que tacava l'aigua: "Fiu un torniquet amb el cordó del banyador per tallar el flux de sang. Com poguí, nedí cap a la vora, però perdí el torniquet i hagué de tapar les artèries col·laterals del peu amb els dits de la mà per evitar que em dessagnara. Quan ja feia peu, comencí a manejar els braços cridant perquè algú m'ajudara. Però pareix que em prenién per boig i ningú no s'apropava. M'asseguí en la sorra i una do-

na gran s'interessà pel meu estat. Però com que era major, em va doldre de relatar-li els fets o mostrar-li les ferides perquè no s'espantara. Per fi, un jove em demanà què passava i em va donar una mà".

Els coneixements de medicina li salvaren la vida. Encara hagué d'esperar, pessigant-se les artèries per escanyar el pas de la sang, molts minuts abans que la Creu Roja no li curara les ferides, descompostes per la sorra i l'esforç.

L'endemà, la platja de Les Arenes, on havia ocorregut el fet, era plena de gent que hi havia acudit atreta per la flaire de la sang. Els qui havien ajudat el dia abans la víctima contaven la seua versió dels fets als periodistes àvids d'emocions i de certes (encara avui no se sap al cent per cent quin peix mossegà Durich). També hi apareixien els qui deien que havien estat tocats de prop, no ferits, pel tauró. De fet, alguns nedadors i pescadors havien albirat una ombra platejada i fosca travessant les aigües a prop de la vora. La senyera groga, indicatiu de precaució, onejava a la cofa del guaita. I diversos efectius: l'helicòpter de la policia o les llanxes de la Creu Roja, anaren canviant d'indret els dies següents, segons que detectaren el suposat tauró en una platja valenciana o altra. De fet, destinaren un remolcador i efectius combinats de la Creu Roja, la Comandància de Marina i Protecció Civil per caçar i matar el tauró. Els mitjans de comunicació esperaven que tard o d'hora es fera l'esceñificació local del duel home-peix del *Tiburón* de Spielberg. Però Neptú no ajudà els humans justiciers a trobar una de les seues criatures. La recerca fou suspesa quan es tingué la certesa que l'esqual havia tornat a les clavegueres més fones de la Mediterrània.

BIOLOGIA I ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Tot i la sorpresa de molts, Jordi Durich no vol cap mal al tauró que li amputà els

TAURONS A LA MEDITERRÀNIA

NEGRET

Etmopterus spinax

No arriba als 40 cm de llargària. Tot i que viu a les profunditats, de nit se'l pot trobar a la superfície. Menja peixos, calamaris i gambeta.

ANGELOT COMÚ

Squatina squatina

Viu semisoterrat a la plataforma continental. Fa al voltant de 1,5 metres de llargària i és ovípar.

MARRAIX

Isurus Oxyrinchus

Família del gran tauró blanc. Fa al voltant de 4 metres. És ovípar i menja cefalòpodes i peixos. És agressiu, cal anar molt amb compte amb ell.

TINTORERA O TAURÓ BLAU

Prionace glauca

És el més freqüent a la mar oberta. S'acosta sense problemes a la costa. No supera els 4 metres. Sol menjar peixos i cefalòpodes. Pot ser perillós per a l'home.

TAURÓ BLANC

Carcharodon carcharias

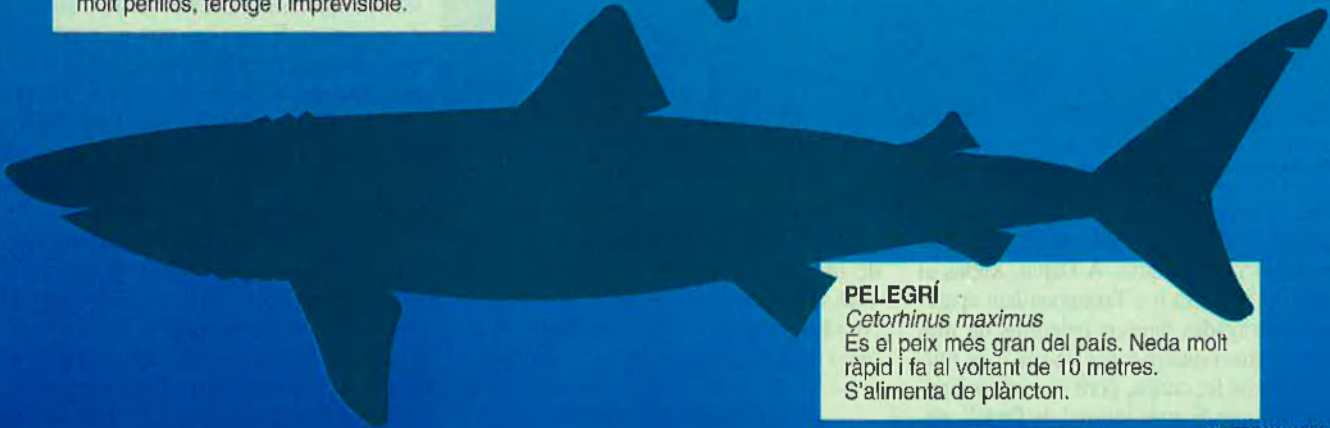
Té fama d'assassí i devorador d'homes. Neda en solitud i menja grans peixos (fins i tot dofins). Un d'ells va quedar fora de l'aigua a Tossa de Mar l'any passat. Feia 4,75 metres, encara que poden superar els 6 metres i els 3.000 Kg de pes. És molt perillós, ferotge i imprevisible.

PELEGRÍ

Cetorhinus maximus

És el peix més gran del país. Neda molt ràpid i fa al voltant de 10 metres. S'alimenta de plàncton.

VICTORI NAVARRO

dits del peu: "De què serviria matar-lo? L'animal ha fet allò que faria qualsevol esqual. Estan concebuts així. Supòs que se sentí agredit i per això em mossegà. Aquest és un fet fortuït; sempre hi ha hagut taurons en la nostra mar i mai no ha passat res. La histèria col·lectiva no té raó de ser aquesta vegada, i l'únic que hauria d'estar molest amb els taurons sóc jo. I no hi estic. Per mi, fan cara de bona persona fins que no obren la boca, com molts humans. Sí que vull aprofitar per dir que on hi ha taurons veritables és ací, en terra, que contaminen la Mediterrània i acabaran matant-la. Aquest és el perill per als hò-

mens, i no el peix que em mossegà". Des que fou marcat pel tauró, Durich ha acabat inquietat i seduït per les característiques morfològiques, plenes de misteri, d'aquesta espècie. Ell mateix pensa a escriure un llibre sobre la seua directa experiència. El peix que vogava a 300 metres de la platja era possiblement una tintorera, el tauró més elegant, de figura blava, estirada i sibil·lina. O potser un marraix, més feixuc i molt voraç. "Fins i tot podria ser una musola, un esqual abundant a les nostres aigües, o una orada, que no és un esqual. Qualsevol cosa, vist que no s'ha pogut saber bé que el va mossegar. Les nostres ai-

gües són plenes d'espècies pelàgiques (peixos que viuen suspesos dintre les aigües) i un atac com aquest és molt improbable que es done. Considere molt més perilloses altres categories d'habitants de la mar, per exemple les meduses", diu Antoni Sanz, expert biòleg del departament d'Ecologia de la facultat de Biològiques de València. La majoria dels biòlegs han considerat com gairebé únic aquest encontre sagnant entre home i esqual, i molts s'escandalitzen dels diners invertits en la recerca del tauró, pràcticament condemnada al fracàs des del principi, perquè els taurons són viatgers i difícils de veure. Tam-

bé és motiu de queixa d'ecologistes i diversos biòlegs que, amb l'excusa de la pesca, dragaren zones prohibides i delicades i hi pescaren. Hi ha qui considera també, que a 300 metres o més de la riba, la mar té perills i habitants que no coneixem i que tenen en les aigües la seua estança natural. És a dir, allí el nedador és un estrany que es fica en la seua llar, no al contrari. El cas de Durich, i la por de l'aigua que ha suscitat, ens mostra la cara desconeguda del territori marítim del país: la verdadera, habitada per peixos monumentals i sorprenents. "El país viu d'esquena a

oceans Pacífic i Índic. A la Mediterrània, el perill dels taurons és normalment més gros com més cap a l'est ens dirigim. A les regions oriental i central hi ha moltes zones on el perfil submarí és abrupte, amb grans profunditats a poca distància de la vora. Aquest aspecte facilita l'accés a la franja litoral dels espècimens provinents d'alta mar i d'aigües de gran profunditat. Els punts més perillosos es troben doncs en aigües de l'antiga Iugoslàvia, Itàlia, Grècia i Egipte. A les costes del nostre país, no hi ha normalment un perill potencial, perquè el perfil marí és

és una presa habitual d'aquest esqual de tenebrosa reputació que també viu a la Mediterrània. Pareix que quan mossega bussos o windsurfistes és perquè els confon amb elefants marins, mos exquisit per a aquest tauró anomenat "la mort blanca". No sols és el gran blanc qui es passeja pels dominis dels prínceps submarins de la mar del sud d'Europa: hi ha més de 30 espècies en aquestes aigües, totes formades per peixos cartilaginosos amb l'esquelet més flexible i lleuger que no l'os. L'esqual que mossegà el banyista valencià podia ser de la família de les mussolles, abundants en les plataformes continentals, una tintorera, el tauró més abundant a casa nostra, o un marraix, família del tauró blanc (vegeu el gràfic de la pàgina 27). Tots són carnívors, com la gran majoria de les branques del grup.

Els taurons pelegrins són, després dels taurons balena, emperadors totals dels abismes que no trobem a la Mediterrània, els més grossos dels esquals. Com els taurons balena, són totalment pacífics i s'alimenten de zooplàncton. Neden amb la immensa boca oberta, a la recerca de microorganismes.

El tauró és encara avui un enigma per als biòlegs marins. Considerat un miracle de l'evolució, els seus primers avantpassats poblaven els oceans fa 400 milions d'anys, quan la mar era una gran peixera de colossos. És 100 vegades més antic que l'home. Aquells primers monstres mesuraven 15 metres i tenien dents de ferro que convertien els seus enemics en éssers condemnats. Fa 150 milions d'anys, el tauró deixà d'evolucionar. De fet, és un dels pocs animals que es conserva gairebé com era en temps prehistòrics. Practica costums terribles, com el canibalisme, que ha reforçat la seua imatge de gran criminal. Però aquells qui l'estudien, que el coneixen, fins i tot aquells qui han sentit de prop el càstig de les seues dents de ganivet, insisteixen en la majestat de les seues maneres implacables. Al capdavant, molts dels qui s'entenen a matar-lo per negoci, no fan sinó respondre a una dita ancestral de les selves: quan el rei d'un territori, i el tauró ho és, desprèn ones especials de magnetisme, d'encantament, l'has de matar perquè es convertisca en déu i el sortilegi faça poderosa la tribu. Una excusa sofisticada per a un fet baix, digne dels qui en realitat sols coneixen les benediccions de Mammon, el deu negre encarregat dels pecats relacionats amb el capital.

Joan M. Oleaque

L'endemà de l'accident, la platja de Les Arenes era plena de gent que parlava dels fets i en buscava les més diverses interpretacions.

RAFA GIL

mar, el nega en tota la seua riquesa, el desconeix. A la Mediterrània, hi fan vida peixos de 15 o 20 metres. A Dénia, Xàbia, al port de València o a Tarragona han aparegut de vegades taurons pelegrins de més deu metres i quatre tones de pes. I és normal. És un fet curiós, però no extraordinari. Allò que és més inusual és l'atac", explica Juan Antonio Raga, biòleg valencià.

De fet, l'últim atac conegut d'un tauró en aigües del nostre país fou 30 anys enrere, en Aiguablava (el Baix Empordà), on una xica va perdre tots dos peus dintre la gola d'un depredador marí. A la Mediterrània, segons estudis del 1986 a càrrec de l'investigador marítim Pedro López Alegret (recopilats al llibre *Corales y tiburones*, Ed. Martínez Roca), es produeixen un 2,62% dels casos d'atac estudiats, dels 1.147 que tenen lloc a tot el món. La nostra mar és la vuitena més poblada per esquals del globus, darrere els espais marítics d'Austràlia, Estats Units, Sud-àfrica, les Índies Occidentals, Nova Guinea i els

més suau. Els pelàgics perillosos per a l'home es troben habitualment a distància de la vora i utilitzen les nostres aigües com a passadís de les seues travessies. No obstant això, és freqüent que hom albi i capture distintes espècies al litoral.

L'ENIGMA D'UN MITE

Dels taurons, en sentim constantment tòpics i especulacions mitològiques, algunes de ben arcanes, com la que diu que els peixos pilot (peixets que sempre naveguen adossats als esquals i altres espècies com l'anfós, o nero, de mida grossa) els guien cap a les víctimes a canvi de la protecció del seu ferotge senyor. No és així, sinó que els petits s'alimenten de les deixalles alimentàries dels taurons, molt desordenats menjant. Com tampoc no és de veres que la majoria siguen devoradors d'homes. Ni tan sols el gros i temible tauró blanc, com el que aparegué a Tossa pel desembre del 1992. L'home no